

מכתבים לאבא אחימאיר ומשפחתו

אבא אחימאיר היה עיתונאי ומנהיג ציוני בולט. היה ממנהיגי התנועה הרביזיוניסטית והקים את "ברית הבריונים". ידידות שררה בינו לבין רבי אריה למרות המרחק העצום ביניהם בשאלות אמונה וקיום המצוות. [מה עוד שאחימאיר העיד על עצמו 'את האלקים אני ירא. אין כל אפשרות להתקיים קיום של ממש ללא אמונה שבנפש על קיום אב שבשמים']. במכתבים ביניהם רבי אריה נוהג בו כבוד לצד התיחסות של תוכחה על דברים שונים. גם במכתבים לילדיו של אחימאיר, רבי אריה מחזקם בשמירת המצוות והתקרבות לערכי התורה. במכתבים אלו ניכרת התנהלותו והתיחסותו הכללית של רבי אריה לאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות: אהבה מגולה לצד תוכחה מסותרת.

במקבץ שלפנינו מובאים מקצת מן המכתבים, ובהשמטת ענינים אישיים. המכתבים נמצאים במוזיאון "בית אבא" שברמת גן, התודה למנהל המוזיאון ד"ר יוסי אחימאיר שמסרם להדפסה.

מכתב ברכה לבר מצוה

ליעקב היקר

קבלתי מכתבך... והנני מברך אותך מרחוק מקום ומקרב לב ליום הכנסך למצוות במלאות לך שלש עשרה שנה למזל טוב, כי תעלה מעלה בשלימות הגוף והנפש ובחרת בחיים ללכת בדרכי ה' שזהו שביל הזהב להיות יהודי נאמן לה' ולתורתו לעם סגולתו ולארץ חמדתו ארצה"ק [ארצנו הקדושה], ובזה תצליח את דרכך ותהיה מאושר כל ימי חיך לנחת להוריך ולתפארת לעמך.

כאשר תדרוש לך נפש המברך בלו"נ [=בלב ונפש] אריה לויין

להרים קרן היהדות...

כבוד ידידי הנעלה מר אבא אחי מאיר הי"ו...

... ועתה ידידי בהזדמנות זו הנני להביע לך תוכחה מגולה אשר קשה לי להבליגה מפני עקת נפשי, מתרעם אני עליך על זה באשר חנך ה' בעט סופר בחסד עליון אשר פריו יתן בעטו, אשר יכלת להביא תועלת גדול בדברים העומדים ברומו של היהדות להנוער, הקדשת את כוחותיך לפעמים לבקר את מומי בני אדם ולפעמים אתה קולע

את חציך על גדולי ישראל אשר רבים ילכו לאורם אשר הם באמת עיני העדה ודואגים בעד עמם, ועכ"פ הרמב"ם כתב באגרותיו לתלמידו רבי יוסף אשר רצה לתבוע את כבוד רבו ממנו, כתב אליו בזה הלשון, 'הזהר והזהר לפגוע במי שכבודו גדול בעיני הבריות', ואם לפעמים הבקורת מביא קצת תועלת, אמנם כפי שאי אפשר לעולם בלי בושם כך אי אפשר בלא בורסקי, אשרי מי שמלאכתו בושם. אשר ביכולתך לקדש שם שמים ולהרים קרן היהדות אתה ורעך, במקום לכבד זרים... אשר אפילו הריקנין שבנו עם כל מגרעותיהם וחסרונותיהם עוד עולים הם על כל העמים, קדוש וטהור וחכם ונאור הם עליהם. תסלח לי יקירי על דברי אשר רק מאהבה טהורה אני כותב לך הדברים האלו...

על הזהירות שבכתיבה

... בהזדמנות זו יש לי מה להעיר את כבודו אם כבודו יקר לי מאד טובה תוכחת מגולה, האם אין לסופר נכבד הוגה דעות לכתוב רק זכרונות מעיר מולדתו עיר ואם בישראל בגאווה זצ"ל וחסידיה וקדושיה וסופריה וכו' וכו', במקום זה לכתוב אודות הפרעושים והיתושים של ... עפר ארץ העמים טמא, וכל שכן זה לא מתאים לכבוד העיתון הנזכר אשר כבודו משתתף בו. ואם בכבודה של העיר הקדושה הנזכרת אני מוצא חובה למחות, על אחת כמה וכמה אני מוצא חובה בנפשי למחות נגד כבוד שמים שזכרת כמה פעמים בדברים של מה בכך ויותר גרוע. ואני מוכרח לכתוב לכבודו כי הציקתני דבריך עד מאד ונגעו עד דמי לבבי...

ואני תפילה להשי"ת שיקויים בנו בקרוב כל דברי חזונו נביאים הקדושים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

אלה דברי ידיך אוהבך הנאמן המדבר וכותב באהבה. אריה לוי

הציקתני רוחי מאד אמרתי אדברה וירוח לי

ודברים היוצאים מלב ידיך נאמן נכנסים ללב.

מחאה על רצון לסדר מטבח טריפה באניה "שלום"

כבוד ידיד נפשי מרגיש בצערי מכובדי ד"ר אבא אחי מאיר הי"ו
הצקתני רוחי אמרתי אדברה וירוח לי. אין לי מילין לכתוב אליך לתאר לך את צערי

שקראתי בעתון שארי ז'בוטינסקי דרש בכנסת דוקא במפגיע לסדר מטבח טרפה, כידוע לך יותר ממני עצם הדבר בן מביש מחפיר אב אשר כבודו מלבד אשר יקר ונערץ מאד אצלנו ... כבודו גדול בעיני כל הבריות אשר את שמו יעריצו, בפרט אשר פגע ונגע בכבודה של תנועת ... אשר על דגלה חרות מדינת ישראל על פי תורת ישראל. אם כי קשה לי מאד להאמין עליו. אמנם אבן מכיס תזעק וכפיס מעץ יענה דבר המפורסם לרבים...

תסלח לי על דברי בלי מסודרים כי אין אומר ואין דברים כי כל יודע את נפשי והדבר נגע עד דמי לבבי ולא יתחלל שם שמים ע"י אשר אנחנו בשם אלוקינו נדגול וזה אתנו. הכותב בדמע מכאב לב אריה לויין

מכתב ברכה על שחרורו מבית הסוהר

יום ערב ש"ק דנחמתא תרצ"ח ירושלים עיה"ק ת"ו
אמר אוהב ארדוף אשיג אחלק ברכה והראות ידידות לאיש רם מעלה מאד נעלה ידידי מכובדי מר אבא אחימאיר הי"ו
הנה אחשוב כי למותר לי להביע את רוחי ואת ששון לבי על הבשורה הכללית כי היאמר לאסירים יצאו ולאשר בחשך הגלו. ריחם גם על מע"כ... וכמים אל פנים מרגיש הוא את מסירות נפשי וחפץ לבבי לקחת חלק והשתתפות בין מכיריו הרבים אך לא נתנני זמני. גם הגיעו ימי אבילות הכלל מר"ח מנ"א עד אחר תשעה באב אשר בימים אלו הנני מונע את עצמי מחברת אנשים ביום אבל הכללי לכל האומה. עתה בכלות ימי האבל ומתחילים ימי דנחמתא אמרתי שאין ראוי לי לחשות עוד... ישמחו השי"ת כימות עיניתנו... ונזכה כולנו להיות מהחלוצים הראשונים אשר הארון הולך לפניהם' בהתקשרות ארצינו הקדושה עם תורתנו הקדושה כשלהבת האחוזה בגחלת...

על האמונה וקיום המצוות⁷

יקרתו הראשון גם השני הגיעני, הכותב - בדמע, קורא בדמעות, הומה לבי גם אני גם ידי רועד, לו חנני ה' בעט סופר אז השבתי לך על כל טיפת דיו, אמנם דלה עטי... כי

7. נכתב במענה למכתביו של אבא אחימאיר שחתם "הכותב בדמע". מכתבו של אחימאיר נדפס ב'איש צדיק היה' עמ' 285. תשובת רבי אריה מובאת שם בקיצורים ובשינויי לשון.

את אלוקים אתה ירא ואתה מאמין באמונה שלמה כי אין כל אפשרות להתקיים קיום ממשי ללא אמונה באבינו שבשמים. אף פעם לא חשבתי עליך אחרת. והרגשתי בך חולת אהבה בכיסופין וגעגועין לבורא הכל להיכנס במסלול מצוות מעשיות. רק קשה בשבילך שלא הסתגלת עד כה, ומרגיש אתה כבר עייפות של ערב זקנה. לא כן אחי הן עוד היום גדול עת האסף... יחדש ה' כנשר נעוריק וכו', ובזה תמצא גם הפתרון על הסוד הגדול החופף אותך, כי הלא לאלוקים פתרונים, מי בא בסוד ה' כי גבהו דרכיו ולא מחשבותיו מחשבותינו, צדיק באמונתו יחיה, תפילת יחיד חשובה מאד, דמעת יחיד אין ערוך לערכה.

ידידי יקירי כותב אתה "כי ה' הסתיר פניו מאלו השומרים את המצוות המעשיות", אדרבא כל שאינו בהסתר פנים אינו (?)⁸ ההסתר פנים רק שאין אנחנו רואים השגחה גלויה, אבל הוא משגיח עלינו מן החלונות ומציץ מן החרכים והשגחתו תמיד עלינו. "הנבואה ירדה על החפשים", אשיבך ע"ז אם כי אין לי שום מושג בגדרי הנבואה, אמנם הנבואה מקורה מן התורה...

והנני להעריך יקירי בדבר מכתבך הראשון בו מתחת בקורת חריפה יותר מדי על גדולי גאוני ישראל שלפנינו אשר קטנם עבה ממתני, ולקחת לך לדוגמה את הרב הקובנאי זצ"ל אחד מעמודי עולם אשר כל בית ישראל נשען עליו, אשר מלבד גאונו וצדקתו היה ידוע לכל הצטינותו באהבת ישראל אשר היה מוסר בלב ונפש עבור הכלל והפרט כל הימים לרבות הלילות ואהבת ארה"ק, וכמה גזירות נתבטלו על ידו מאחינו שבגולה. שיטתם על פי התורה הכתובה והמסורה כי הם חיינו ואורך ימינו לבנות את בית ישראל בארץ ישראל בתורת ישראל, כמ"ש בתהלים ויתן להם ארצות גויים ועמל לאמים יירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצרו, וחלק הגדול קשור דוקא בארץ ישראל כמו כל המצוות התלויות בארץ, ביחוד תורת הקרבנות במקום המקדש המכוון אשר דוד המלך עליו השלום אמר נדר לה' אם אבא אל אהל ביתי ואם אעלה על ערש יצועי אם אתן שנת לעיני וכו' עד אשר אמצא מקום לה' זה בית המקדש, ועוד ועוד...

ישנם מאחינו מודים בעבר הקדוש של עמנו ומחכים ומצפים לעתידו מקושרים הם אל הכלל ומגינים גם על הדת על תורת ישראל נאה דורשים שבחה אמנם אין נאה מקיימים, כמובן שאין הקב"ה מקפח שכר כל אשר יפעל עם כל אשר רוח ה' צלחה

---

8. כתב היד קטוע.

עליו לעזור במערכות ישראל לבנין עולמים לבית ישראל, יבואו ויטלו שכרם כל אחד לפי פעלו, בפרט אלו הקדושים שמסרו נפשם על קידוש ה' בעד עמם וארה"ק אשר אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם יקיצו וירננו כל שוכני עפר. אמנם עלינו לדעת כשם שאי אפשר לחומר בלי רוח כך אי אפשר ללאומיות בלי דת ואמונה כגוף בלא נשמה. ועל זה אנו מחכים ומקוים להתגלות ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

אמנם לצערינו ישנם כאלו אשר רק רגש עממי קודש הוא להם ובתורת ישראל אין להם חלק כלל כל רגש דת זר הוא להם, דרכם מלא קוצים וברקנים המה כרקב לבית ישראל, ועליהם אנו מתפללים וכל הרשעה כולה כעשן תכלה יתמו חטאים ולא חוטאים.

ועתה ידידי דברייך "עכשיו הוגש החשבון" נגעו עד נימי לבבי, על כן יאמרו המושלים בואו חשבוננו של עולם (קהלת) "כי זה כל האדם" לא נברא האדם אלא בשביל זה (בשביל כאו"א) "לא נברא האדם אלא בשביל לצוות לזה".

"למען אשר יצוה את בניו לשמור צדקה" חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור וכו', כ"ז שבידינו להשריש בלבם הטהורה אהבת ה' אהבת תורתנו אהבת עמנו ואהבת ארה"ק.

סלח לי ידידי אולי הרביתי במילין כי לא הפה מדבר רק הלב הומה דר"ש לרעיתך העדינה תחי' ולבניך הנחמדים יעקב נ"י ויוסף דב שיחי' לברכה ולתהלה

ידידכם המצפה לישועה אריה לויין

על הרוגי ישראל באירופה⁹

אור ליום ה' ה' תשובה ח' תשרי ת"ש ירושלים עיה"ק ת"ו
גמח"ט לאחי ולמשפחתו היקרה האודים המוצלים מאש הודות לה' כי הציל אתכם משם והביאכם לשלום אל ארץ אבותיכם.

9. אבא אחימאיר יצא את הארץ מאימת האנגלים בסיון תרצ"ט, והגיע עם רעיתו ובנו לפולין. כשפרצה מלחמת העולם השנייה, נמלטו כדי לשוב ארצה. בדרך אף נפצע מהפצצה ולאחר טלטולים הפליג מרומניה לכיוון ארץ ישראל, וכשהגיע לתל אביב בישר על כך במכתב לרבי אריה ותיאר את המצב האיום של יהדות אירופה. במכתב התשובה מביע רבי אריה את שמחתו על כך ואת כאבו על אחינו בית ישראל שנשארו תחת השלטון.

ה' ישמרכם מכל רע וישמור את נפשכם מעתה ועד עולם.

לפי שעה שבתי הביתה מניחום אבלים של תאונת דרך האיומה השרופים באש ר"ל בלב נשבר וקודר. כי נתקבל מכתב והכתב על המעטפה הוא כת"י של ידי"נ... ומת"א. נשארתי דומם היתכן?

... התחלתי לקרות וקראתי שניתי שלשתי רטבתי אותו בדמעות עיני מאין הפוגות. מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה על חללי בת עמי. טובים היו חללי חרב מחללי רעב... מה עשו האויבים באחינו מהם... מהם... ווי ווי על דמטי להון יתגוללו רחמיו על שארית עמו, וברחמיו העצומים יפקוד ברחמים החסידים והישרים והתמימים הקדושים שנהרגו על קידוש ה' וינקום נקמת דם עבדיו וחסידיו השפוך הרנינו גויים עמו.

מי יתנך אחי ואשקך אוד מוצל מאש ואבכה יחד עמך על הנפשות היקרות והקדושות¹⁰ זכור ואל תשכח אריאל.

ואני כפרת בת עמי יושב במזרח ולבי במערב לרבנים, לבת עמי ולמשפחתי הנמצאת בין הפטיש והסדן ה' ירחם, הקב"ה יחוס על עולמו ועל עמו ויאמר די לצרותיהם, ויפרוש סוכת שלומו על עולמו ועמו שארית נחלתו וארצו הקדושה ונזכה לגאולה שלמה. אין מלה בלשוני אין צרי ליגוני עד ישקיף ד' ממרומים ויראה בעני עמו. אמנם הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט צדיק וישר הוא ולו נתכנו עלילות וכאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך. ומתוך צרה הגדולה ימציאנו פדות ורוחה נכונה ויחתמנו לחיים טובים...

אחיכם המתפלל להשי"ת בדמעות שלישי

ארי'

על צרות ישראל

יג ניסן תרנ"ן [ת"ש] ירושלים עה"ק ת"ו

... אמנם יש הרבה להתבונן השתא עבדי אשר אחב"י [אחינו בית ישראל] בארצות פזוריהם נמצאים במצב אשר נפשם עיפה להורגים ר"ל, אמנם אנחנו באמונתנו הקדושה והישנה החזקה כי מתוך צרה ימציאנו השי"ת פדות ורוחה, והקב"ה רמז לנו

¹⁰. כאן שתי מילים לא ברורות.

בתורה כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך ולא חשיד אב למיעבד בישא לברא טבא ומתורתך תלמדנו. פעם אחת אמרתי כי היסורין ממרקין עוונותיו של אדם אפילו מי שאינו מאמין בזה באיזה דרגא שהיא, דאמר ר' שמעון בן לקיש במסכת ברכות (ה, א) נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין מה מלח ממתקת את הבשר כך יסורין ממרקין, ואין נפקא מינה [הבדל] אם הבשר של בעל המלח או לא כי טבעו של המלח להמתיק את הבשר כן טבען של יסורים. ומה שאמר בעל הגדה ואת לחצנו זו הדחק כמה שנאמר וגם ראיתי אשר מצרים דוחקים אותם, שהקב"ה הרגיש את הלחץ של ישראל אף בעת כזאת אשר היו תולים את כל לחצם אשר מצרים לוחצים אותם.

הקב"ה יחוס על עולמו ויאמר לצרות ישראל די וכימי צאתנו ממצרים...

מכתב תנחומים לפטירת אבא אחימאיר

...נפרדתי מכם היקרים ערה"ש [ערב ראש השנה] בלב נשבר מבלי להביע דברי תנחומים כמובן משום 'אל תנחמהו בשעה שמתו מוטל לפניו'...

... אמנם יקירי נפשי אל נשכח דברי מר אבא זכרונו לברכה מעומק לבבו בלשון עטו, 'אין כל אפשרות להתקיים קיום של ממש ללא אמונה שבנפש על קיום אב שבשמים' וצדיק באמונתו יחיה, ובמילים האלו אנחנו מלוים 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט' 'ולוקח נפשות במשפט' ועליכם יקירי להתחזק ולהתעודד אשר זה רצון אבא זכרונו לברכה, ולזכות את האבא ברא מזכה אבא בתפילה ובאמירת קדיש...

... המשתתף בצערכם ומצפה לנחמה אריה לוי